

YP:lle uusi toimitusneuvosto

Yhteiskuntapolitiikka-lehden uusi toimitusneuvosto on aloittanut 1. kesäkuuta 2014. Toimitusneuvoston puheenjohtajaksi nimitettiin ylijohtaja, professori Marja Vaarama.

Toimitusneuvoston jäsenistä puolet on THL:n tutkijoita ja puolet muista tutkimuslaitoksista:

Marko Elovainio,
tutkimusprofessori, THL
Pekka Hakkarainen,
tutkimusprofessori, THL
Päivi Honkatukia,
professori, Tampereen Yliopisto

Piia Jallinoja,
tutkimuspäällikkö,
Kuluttajatutkimuskeskus
Marika Jalovaara,
professori, Turun yliopisto
Sakari Karvonen,
tutkimusprofessori, THL
Seppo Koskinen,
tutkimusprofessori, THL
Susan Kuivalainen,
tutkimuspäällikkö,
Eläketurvakeskus
Mika Salminen,
tutkimusprofessori, THL
Esa Väliverronen,
professori, Helsingin Yliopisto

Toimitusneuvoston esittelijänä ja sihteerinä toimii päätoimittaja Tuukka Tammi.

Toimitusneuvoston tehtävänä on seurata ja valvoa YP:n toimituspolitiikan sekä erityisesti lehden artikkeliosaston referee-käytännön asianmukaista hoitamista. Päätoimittaja vastaa YP:n linjasta itsenäisesti, toimitusneuvoston roolinsa on osaltaan taata lehden tieteellinen taso.

Toimitusneuvoston toimikausi päättyy 31.5.2016.

Kestävä kehitys ja työelämä

MINNA LEINONEN & HANNA YLÖSTALO

Työelämän tutkimuksen parissa pitkän uran tehnyt Antti Kasvio tarkastelee viimeisimmässä teoksessaan *Kestävä työ ja hyvä elämä* työtä ja sen muutosta kestävä kehityksen näkökulmasta. Suomalainen tiedeyhteisö on ollut oudon hiljaa ihmiskunnan tulevaisuutta koskevista vaaroista kestävään kehitykseen tai pikemminkin sen puuttamiseen liittyen, kuten Kasvio huomauttaa. Teoksellaan hän rikkoo tämän hiljaisuuden ja hahmottelee uudenlaista kestävä työn kulttuuria, joka ottaa huomioon niin ihmisen, luonnon kuin tulevat sukupolvetkin.

Teos jakautuu johdannon jälkeen kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa Kasvio käy tiivistetysti läpi työn kehitystä ja kasvua osoittaen kasvun rajat. Valistuksen lupaus, työn mahdollistama vapautuminen aineellisen niukkuuden rajoista, on Kasvion mukaan kääntymässä vastakohtakseen: teollistumista seuranneen työn tuotavuuden räjähdyksmäisen kasvun vuoksi tarvittavat resurssit käyvät koko ajan niukemmiksi. Kasvio näkee jatkuvan kasvun tavoitteluun keskittyneen työelämän ongelmien juuret valistuksen yksipuolisessa luontokäsityksessä, joka korosti luonnon valjastamista ihmisen tarpeisiin.

Erilaisten resurssien kiihtyvä kulutus ja jatkuvasti kehitty-

Antti Kasvio
Kestävä työ ja hyvä elämä
Gaudeamus, 2014

vät resurssien hyödyntämiseen keskittyvät välineet ja järjestelmät ovat johtaneet yhä monimutkaisempiin järjestelmiin ihmisten päivittäisten tarpeiden tyydyttämiseksi. Samalla yhteiskunnista on tullut yhä haavoittuvaisempia, ja maapallon kantokykyä koetellaan. Kasvio haastaa ihmisiä tunnistamaan itsensä ruumiilliseksi osaksi hyödyntämäänsä luontoa ja sovittamaan toimintansa luonnon asettamiin rajoihin. Kestävä kehityksen aito käyttöönotto edellyttää ihmisten toimeentuloon liittyvien

ongelmien ratkaisemista niin, että luontoa ja ihmisten mahdollisuutta ansaita elantonsa ei aseteta vastakkain, vaan molemmat on mahdollista toteuttaa. Näin kestävä kehitys määritetty työelämäkäsitykseksi.

Kirjan toisessa osassa Kasvio määrittelee kestävä työtä ja sen esteitä työpaikka- ja politiikkatasolla. Kestävä työtä on aiemmassa keskustelussa määritelty eri painoituksin. Kasvio ottaa esiin ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja inhimillisen ulottuvuuden, mutta pitää ekologista näistä tärkeimpänä. Kyse on kuitenkin ”systemisestä kokonaisuudesta, jossa kaikki osatekijät edellyttävät toisiaan”. Käytännön ratkaisujen löytämiseksi on sovitettava yhteen eri kestävyystavoitteet ja niiden edistämisen toimet.

Kasvio hahmottelee kestävä työn rakentamisen toimijatasot: kaiken perustana on kansainvälinen työpolitiikka, sitten kansalliset työpoliittiset hallintajärjestelmät ja niiden jälkeen toimiala-, organisaatio- ja lopulta työpaikkataso. Kasvio toteaa, että työpaikkatasolla voidaan tehdä melko vähän muutoksia. Kuitenkin hän näkee tämän tason tärkeänä siltä kannalta, että onnistumiset motivoivat toimijoita ja auttavat levittämään kestävä kehityksen ajatusta myös työpaikan ulkopuolelle.

Kahden tapaustyöpaikan – julkisen ja yksityisen – työntekijöiden haastatteluaineiston avulla tuodaan esiin, miten työntekijät näkevät kestävä työn eri ulottuvuuksien toteutuvan omalla työpaikallaan ja arjessaan. Toinen empiirinen aineisto koostuu politiikan toimijoiden haastatteluista, joissa näkökulmana on työelämän kestävä kehitys osana suoma-

laista päätöksentekoa. Poliitikkatason tarkastelussa on hyödynnetty sekä asiakirja-aineistoja että työpolitiikan toimijoiden haastatteluja. Haastattelujen keskeinen anti on näyttävä, miten työpaikka- ja politiikkatasolla tunnistetaan kestävyys ulottuvuuksia ja niihin liittyviä ongelmia.

Teoksen päättävässä kolmannessa osassa Kasvio esittelee tulevaisuusvisionsa vaihtoehtoisena skenaarioineen. Kasvion mukaan ainoa todellinen vaihtoehto on ihmiskunnan ja muun luonnon aineenvaihdon saattaminen tasapainoon tiedettä ja teknologiaa apuna käyttäen. Tämä edellyttää kokonaan uudenlaista luonnonvarojen käytön ja ihmisten toiminnan ympäristövaikutusten globaalia hallintajärjestelmää. Kasvio pitää vaadittavia muutoksia niin suurina, etteivät ne ole toteutettavissa vapaaehtoisen itsesääntelyn varassa. Tämä pitäne paikkansa, mutta jättää avoimeksi, miten edes teollisuusmaat saataisiin sitoutumaan hallintajärjestelmän systemaattiseen kehittämiseen.

Hyvinvoinnin epätasainen jakautuminen globaalissa mittakaavassa muodostaa yhden esteen tälle: teollisuusmaat ja niiden kansalaiset ovat tottuneet muuta maailmaa korkeampaan elintasoon, eikä ole todennäköistä, että tästä etuoikeudesta haluttaisiin luopua.

Kasvio hahmottelee Pohjoismaille edelläkävijän roolia kestävä (työ)elämän edistämiseksi. Pohjoismailla on pitkät perinteet työelämän ja sen laadun kehittämiseen, minkä vuoksi niiden edellytykset lähteä kestävä kehityksen tielle ovat Kasvion mukaan monia muita maita paremmat. Lukijalle tulee kuitenkin mieleen, onko Pohjois-

maillakaan todella edellytyksiä niihin muutoksiin, joita kestävä kehitys vaatii. Esimerkiksi Suomessa työelämän kehittämistä on hallinnut huoli työllisyydestä, eikä energiantensiivisestä teollisuudesta riippuvaista maamme voi parhaalla tahdollaakaan pitää kestävä kehityksen edelläkävijänä, minkä Kasvionkin myöntää. Myöskään yleinen kansalaismielipide ei aseta päättäjille erityisiä paineita radikaaleihin toimenpiteisiin kestävä kehityksen puolesta.

Kasvion teosta lukee trilleerinä, jossa kuljetaan erilaisten vihjeiden varassa kohti monien eri tekijöiden summana muotoutuvaa tulevaisuus-skenaariota ja loppuratkaisua. Kirjan alkupuoli luo teokseen voimakkaan jännitteen, joka odotusten vastaisesti lässähtää empiirisen osion kohdalla. Syynä tähän on se, että työpaikkatarkastelusta ei saada kovinkaan paljon irti, se on enemmänkin neljän ulottuvuuden muodostaman väljän kehikon sormiharjoitus. Lukijalle muodostunut odotus perinpohjaisesta katsauksesta siihen, miten kestävyys ajatusta työpaikan rakenteissa ja käytännöissä toteutetaan, kuitataan työntekijöiden näkemysten tarkastelulla yllättävän kevyesti.

Kasvion hahmottelemien ulottuvuuksien tarkastelu edellyttäisi yksityiskohtaisempaa operationalisointia ja analyysia. Olisiko tutkimuksen kohteeksi ollut mahdollista löytää jokin vihreää taloutta edustava yritys, jolloin kestävä kehityksen toteutumista olisi voinut tarkastella kautta linjan arvoista tuotantoon, asiakassuhteisiin ja toimintaympäristöön? Kenties tällainen kohde mahdollistaisi myös politiikkatason kytkeäminen selkeämmin työelä-

män ohjaamiseen ja käytäntöihin. Miten politiikka on mahdollistanut tai estänyt kestävän työn ihanteiden toteuttamista työpaikoilla? Empirian pohjalta käy selväksi, että kestävä kehitys ja työelämä tarvitsevat monitieteistä lähestymistä ja asiantuntijuutta.

Kestävän työn ulottuvuudet järjestyvät hierarkkisesti, vaikka Kasvio edellyttääkin kaikkien yhtäaikaaisuutta. Jatkossa on syytä tarkastella, mitä tästä hierarkiasta seuraa ja miten syntyviä ristiriitoja voidaan käytännössä ratkaista.

Kasvion teos pyrkii ylittämään ympäristö- ja elinkeinopolitiikan välisiä rajoja osoittamalla niiden keskinäisiä vaikutussuhteita makrotasolla. Teos on tärkeä avaus kannustaessaan ratkaisemaan maailman ja ihmiskunnan tulevaisuuden kysymyksiä työelämän alueella. Olennaista ei ole, onko kaikki

mahdollisesti vaikuttavat tekijät osattu ottaa visioissa huomioon, vaan Kasvio näyttää palapelin monimutkaisuuden ja tuo esiin, mitä tekijöitä ainakin on tutkittava ja miksi näkökulman laajentaminen on välttämätöntä.

Teos on tärkeä avaus kestävän työn kehittämistä ja sen välttämättömyydestä. Vaikka kestävä kehitys on noussut työelämän kehittämisen asialistalle, ei tästä ole seurannut riittävästi muutoksia. Kestävän kehityksen mantra onkin pahimmillaan viherpesua, jota organisaatiot tekevät imagonsa kiilottamiseksi vailla todellisia vaikutuksia. Toistaiseksi näyttääkin siltä, että kestävä kehitys on asia, jota pidetään sinänsä tärkeänä, mutta joka saa kuitenkin käytännössä väistyä ”tärkeämpien” asioiden tieltä. Jää arvailujen varaan, muuttuvatko ajattelun ja toimintatavat olosuhteiden muuttuessa. Kasvion kirja

on kuitenkin tärkeä muistutus siitä, että kehityksen rajat tulevat ennen pitkää vastaan, ja niiden huomiotta jättäminen voi koitua kohtalokkaaksi.

Kestävä työ ja hyvä elämä pyrkii osoittamaan, että maapallon kestävyys koettelevat maailmanlaajuiset ongelmat ovat ratkaistavissa, mutta teos ei pysty näyttämään, miten suostumus kestävän kehityksen edellyttämiin muutoksiin olisi saavutettavissa. Siksi Kasvion teos avaakin aukkoja kestävän työelämän tutkimukselle: miten ihmiset saataisiin ymmärtämään kestävän kehityksen välttämättömyys, millaista olisi sellainen hyvä elämä, joka ei perustu kasvuun ja luonnonvarojen kuluttamiseen sekä mikä voisi olla epävirallisempien toimijoiden, kuten kansalaisjärjestöjen, rooli kestävän kehityksen edistämässä?

Pelon sosiaalipolitiikasta

RIIKKA PERÄLÄ

Päivi Kivelän tutkimus maaseudun sosiaalisista ongelmista ja syrjäytymisestä sai ilmentyessään mukavasti julkisuutta yhteiskuntatieteelliseksi tutkimukseksi. Esimerkiksi Helsingin Sanomat (HS 15.2.2014) noteerasi teoksen lähes sivun mittaisella kirjoituksella, jossa Kivelä pääsi nostamaan esille maaseudulla tapahtuvaan syrjäytymiseen liittyvän keskeisen problematiikan: ”he ovat poissa silmistä, joten heidät on helppo

unohtaa”. Varsinkin reuna-alueilla palvelut ovat Kivelän mukaan karanneet lähes olemattomiin ja osa ihmisistä jää suorastaan heitteille.

Savon Sanomissa Kivelän tutkimus nousi uutispäällikkö Riitta Raatikaisen kolumnin aiheeksi. Kirjoituksessa ”Olisi pa edes joku” (13.2.2014) Raatikainen toteaa muun muassa, että Kivelän tutkimus ei anna auvoista kuvaa oloista, joissa syrjäkylien vanhukset ja

Päivi Kivelä
Syrjässä syrjäytyneet
Pelon sosiaalipolitiikka
ja verkostoyhteistyön
mahdollisuudet maaseudulla
Sininauhaliitto, 2014

mielenterveys- ja päihdeongelmaiset elävät. ”Yleisen käsityksen mukaan elämä on maaseudulla jotenkin yhteisöllisempää kuin suurissa kaupungeissa. Naapurua ei jätetä, eikä kenen-